

ІВАН ФРАНКО

Його життя – вогонь
і боротьба

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва
імені Олесея Гончара

Серія "Титани , які зміцнюють націю"

Його життя – вогонь і боротьба

*методично-бібліографічні матеріали
до 165-річчя від дня народження І. Франка*

Полтава – 2021

УДК 821.161.2.09Франко(072)

Й 26

Матеріал підготувала *В. Потуремець*

Його життя вогонь і боротьба : методично-бібліографічні матеріали до 165-річчя від дня народження І. Я. Франка / уклад. В. Потуремець. – Полтава, 2021. – 24 с.

Іван Франко – видатний український поет, прозаїк, літературний критик, фольклорист, драматург, публіцист, що написав понад п'ять тисяч творів у різних галузях літератури й науки. Він був багатосторонньо обдарованою особистістю, одним з майстрів пера, який висувався на здобуття Нобелівської премії в галузі літератури.

Мета цих методично-бібліографічних матеріалів – допомогти бібліотечним працівникам організувати широку популяризацію творчості Івана Франка з нагоди його ювілею.

Адресується фахівцям, які працюють з юнацтвом.

Полтавська обласна бібліотека імені Олеся Гончара, 2021

Іван Франко – універсальна особистість, геній, людина нового часу, яка набагато випередила свою добу, вчений і митець європейського рівня, яких мало в історії української культури. Він був автором, що створив національний комплексний культурно-естетичний код, сягав думкою в усі галузі духовного життя людства, інтегрував українські художні традиції в європейські тенденції літературного розвитку. Його художня творчість завжди надихалася вірою в іще не вичерпані сили української нації.

Небагато можна назвати в історії людства постатей, рівних йому за різнобічністю таланту й наполегливістю, гідними титанів Відродження...

Франку належать понад п'ять тисяч творів у різних галузях літератури й науки. Випущені у світ п'ятдесят томів — лише третина написаного (за радянських часів кількість томів будь-кого не мала перевищувати доробку "вождя світового пролетаріату").

Великий Каменяр українського народу Іван Франко народився 27 серпня 1856 р. у Нагуєвичах Дрогобицького повіту. Малий Франко ріс винятково допитливим та обдарованим хлопчиком, саме тому 1862 р. батько (коваль Яків Франко) віддав його до початкової школи в селі Ясениця-Сільна, де викладали польську і німецьку мови та початкову арифметику. Далі було навчання у німецькій так званій "нормальній школі" при василіанському монастирі в Дрогобичі (1864–1867 рр.), де вже наприкінці першого року навчання, склавши іспити, Франко одержав "першу локацію" (відзнаку).

1867 року помирає батько Івана... (згодом про смерть батька поет написав свій перший вірш "На Великдень 1871 року"). Завдяки допомозі вітчима, Гриня Гаврилика, 1867 р. Франко вступає до Дрогобицької гімназії, де отримує ґрунтовні знання з класичних мов, історії, математики та дивує своїм літературним талантом професорів гімназії.

1872 року помирає мати поета, Марія Кульчицька-Франко... (саме їй присвячено рядки у вірші "Пісня і праця" та у поемі "Гадки на межі")...

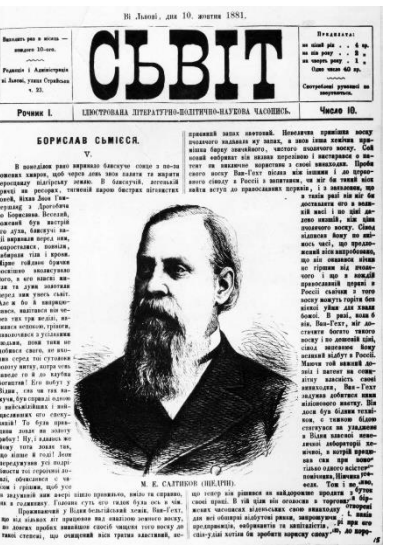
Влітку 1874 року Іван Франко багато подорожує по карпатських селах (Синьвидне, Бубнища, Тисове, Мізунь, Лолин...) і робить фольклорні записи (за матеріалами мандрівок написав вірш "Коляда" та свою першу велику повість "Петрії і Довбушуки").

1874 р. у львівському студентському журналі "Друг" вперше з'являються вірші Франка – "Моя пісня" і "Народна пісня". 26 липня 1875 року Іван Франко закінчує Дрогобицьку гімназію та одержує атестат зрілості. Восени 1875 року Іван Франко вступає на філософський факультет Львівського університету і поринає у вир українського суспільного життя: стає членом "Академічного гуртка", знайомиться з М. Павликом та І. Белеєм, бере активну участь у виданні журналу "Друг".

З 1877 р. Франко починає друкувати оповідання з життя бориславських нафтовиків (ці твори, за висловом автора, приносять йому "скандальний успіх"). З червня 1877 р. по березень 1878 р. письменник сидить у в'язниці за сфальсифікованим звинуваченням.

Вийшовши на волю, Франко підтримав М. Павлика, який розпочав організацію нового журналу – "Громадський друг". Цензурні утиски, конфіскація видань, судові переслідування змушують М. Павлика міняти назву журналу: третій випуск вийшов під назвою "Дзвін" (тут були вміщені знамениті "Каменярі" Франка). У 1878 р. Франко стає редактором органу друкарів "Прага" і перетворює його на орган всіх робітників Львова, починає видавати "Дрібну бібліотеку", пише для віденського "Слов'янського альманаху" ряд новел ("Муляра", "Борислав сміється"), працює над перекладами ("Німеччина" Гейне, "Фауст" Гете, "Каїн" Байрона), укладає "Катехізіс економічного соціалізму..."

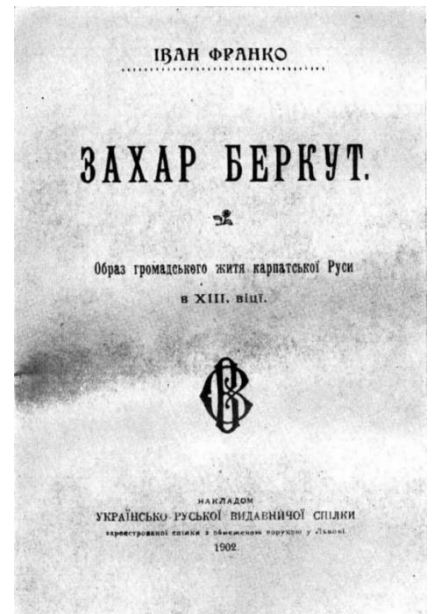

В 1880 р. Івана Франка знову арештовують, але за відсутності жодного серйозного звинувачення через три місяці безпідставного ув'язнення його випустили та відправили у супроводі поліція до Нагуєвичів. Саме тоді Іван Франко ґрунтовно долучився до вивчення побуту гуцулів. У коломийській в'язниці народився знаменитий Франковий Гімн ("Вічний революціонер"), цілий цикл поезій "Веснянки", "Думи пролетарія", "Нічні думи", "Знайомим і незнайомим", сатирична поема "Ботокуди", оповідання "На дні".

Повернувшись до Львова, в січні 1881 р. Франко починає видавати журнал "Світ", в якому друкує свої твори. Однак ця робота не рятувала від злиднів: журнал мав 150 передплатників, тож прибутку вистачало лишень на оплату типографії. У квітні 1881 р. поет повертається до Нагуєвичів, де попри брак необхідної літератури та хворобу, продовжує писати (готує до

друку переклад "Фауста", закінчує повісті "Борислав сміється" й "Захар Беркут"...)

У січні 1883 р. письменник працює в журналі "Зоря" та газеті "Діло". Того ж року в "Зорі" Іван Франко публікує історичну повість про героїчну боротьбу Галичини проти монголо-татарської навали "Захар Беркут". Мріючи про видання великого всеукраїнського журналу, письменник двічі нелегально приїздить до Києва (1885 р., 1886 р.) по підтримку, однак проект не був реалізований, проте встановилися тісні зв'язки з київськими діячами (М. Лисенком, О. Кониським,

В. Антоновичем). Перебуваючи у травні 1886 р. в Києві, Франко познайомився з освіченою, розумною, щирою дівчиною – випускницею Вищих жіночих курсів Ольгою Хоружинською (її приваблювала його популярність як політичного діяча й письменника). Любовних віршів поет їй не писав і після недовгого листування "в позиченому сурдуті" обвінчався із нею у колишній колегії Галана.

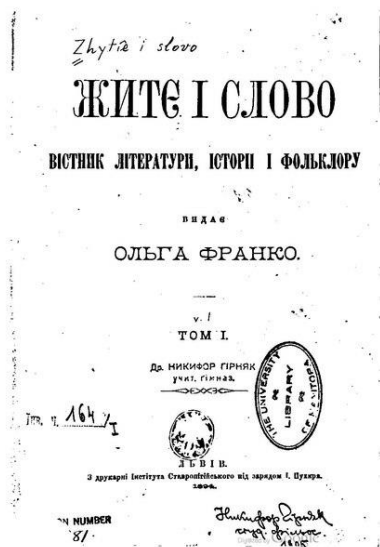
В серпні 1889 року в Галичину приїхала група студентів з Росії, Франко вирушив з цією групою у мандрівку. Австрійська влада побачила в цьому намагання письменника відторгнути Галичину від Австрії і приєднати її до Росії.

В серпні 1889 року його втретє заарештовують на три місяці. Після ув'язнення поет продовжує наукову, літературну і громадську діяльність: 1890 р. бере активну участь у заснуванні Русько-Української радикальної партії та її друкованого органу – газети "Народ" (в ній друкує такі відомі сатиричні оповідання, як "Свиня", "Як то згода дім будувала"). Знайомиться з М. Коцюбинським, Лесею Українкою, зустрічається у Відні з М. Драгомановим, листується з відомою польською письменницею Елізою Ожешко.

Франко організовує у Львові "Наукову читальню" та думає написати докторську дисертацію про політичну поезію Т. Г. Шевченка. У Львівському

університеті не беруть дисертацію до захисту і Франко виїжджає в Чернівці, де теж нічого певного не накреслюється. І вже восени 1892 року поет перебирається у Відень, де слухає лекції відомого славіста професора Ягича.

В червні 1893 року, після успішного захисту дисертації на тему "Варлаам і Йоасаф—старохристиянський духовний роман і його літературна історія", письменнику присуджують науковий ступінь доктора філософії.

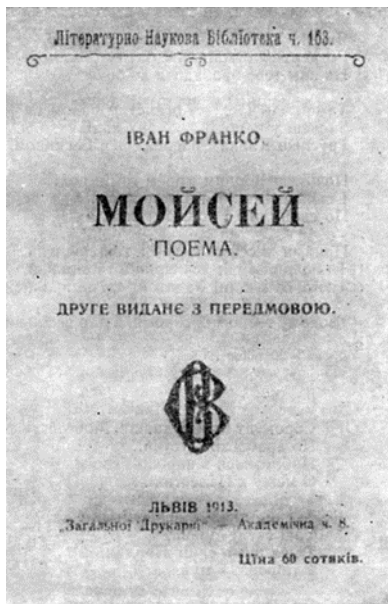
1894–1897 роках Франко з дружиною Ольгою видає журнал "Житє і слово", в якому публікує повісті "Основи суспільності", "Для домашнього вогнища", драматичні твори "Учитель", "Сон князя Святослава", сатиричні оповідання "Чиста раса", "Опозиція", переклади з сербської епічної поезії, переклад поеми Чернишевського "Гімн діві неба". В цей період галичани тричі висували Франка до австрійського парламенту та галицького сейму (1895 р., 1897 р., 1898 р.), однак кожного разу, внаслідок махінацій, його не було обрано).

22 березня 1895 р. Іван Франко успішно читає у Львівському університеті пробну лекцію на тему "Наймичка" на звання доцента української літератури, але через опір галицьких реакційних кіл цієї посади не отримує.

1898 р. М. Павлик, В. Гнатюк, Н. Кобринська та інші урочисто відзначили 25-ліття літературної і суспільно-політичної діяльності Івана Франка. Цього ж року поет видає збірку поезій "Мій Ізмарagd" та пише поему "Похорон".

1898 року Франко стає одним з найактивніших співробітників журналу "Літературно-науковий вісник", фактично його робочим редактором і друкує тут свої літературознавчі статті "Із секретів поетичної творчості", "Леся Українка". У 1900 році виходить збірка поезій "Із днів журби" та повість "Перехресні стежки".

Перебуваючи в останні роки свого життя в Криворівні він написав низку творів: автобіографічне оповідання "У кузні", поезії "Блюдитися біса полуденного", "У безсонну ніченьку", поему "Терен у носі", повість "Великий шум", оповідання "Як Юра Шикманюк брив Черемош", передмови до збірки оповідань "Добрий заробок", а також переклав старокитайську народну пісню, іспанські романси, з німецької мови оповідання Якова Каро "Беата і Гальшка". Письменник спілкувався з простими гуцулами, занотовував їхні оповідання, легенди, які згодом ставали сюжетами поезій, статей, досліджень та оповідань.

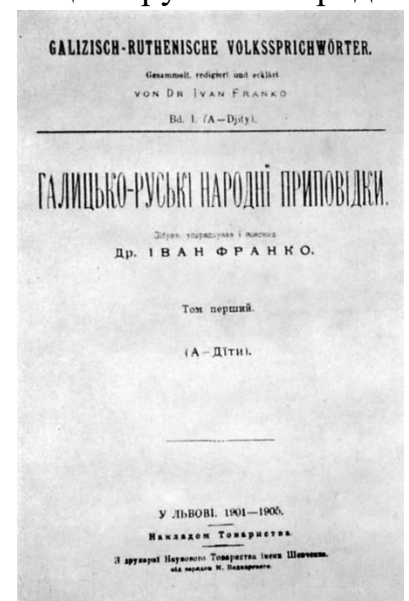
1905 р. написана і видана найвизначніша поема "Мойсей", в якій на основі біблійного сюжету показано конфлікт вождя з народом, засуджується зрада національних інтересів та проголошується ідея служіння рідному народові. 1907 р. – Франко знову пробує посісти кафедру Львівського університету, але на свою заяву не одержує відповіді. Того ж року виходить повість "Великий шум". З 1905 р. по 1908 р. вийшло декілька нових художніх творів та наукових праць, серед яких – "Галицько-руські народні приповідки". Протягом 1908 року тяжко хворий Франко їздив по галицьких містах з

читанням свого шедевр – поеми "Мойсей" (Львів, Станіслав, Тернопіль, Коломия, Самбір, Перемишль, Стрий).

Здоров'я письменника погіршується, він виїжджав на лікування в Карпати, був у Києві, в Одесі, коли йому ставало легше, знову гарячково брався до роботи (як результат цього у 1914 р. написав поеми "Євшан-зілля", "Кончакова слава" та багато поезій). Того ж року здоров'я письменника різко погіршало і весною 1916 р. Франко переїжджає до свого будинку у Львові. Пише вірш "Не мовчи", який закликає молодь до боротьби проти неправди.

9 березня 1916 року складає заповіт, в якому всю свою рукописну спадщину і бібліотеку просить передати Науковому Товариству імені Т. Г. Шевченка. 28 травня 1916 року Іван Якович Франко помирає на чужих руках (сини Андрій та Тарас були в армії, дочка Анна – в Києві, дружина – в лікарні). Ховали Франка 31 травня у Львові на Личаківському кладовищі в чужій вишиваній сорочці та старенькому костюмі (духовна влада відмовила в "парадному" поховальному обряді, "виділила" лише одного священика з волоської церкви, грошей на окрему могилу не було, то поховали в "позиченій" ямі на шість домовин...). І лише через десять років упокоївся поет там, де тепер підняв молот гранітний Каменярь.

Іван Франко – одна з найяскравіших постатей в українській історії та літературі. Він один з небагатьох у світі авторів, який вільно писав трьома мовами – українською, польською і німецькою, а перекладав з 14 мов.

Він був ніжним ліриком і відважним бунтівником, витонченим літературним майстром і вченим-енциклопедистом, першим з українських письменників, який заробляв на хліб літературною працею, а помер у неймовірній бідності. Його вірші "Каменярі", "Вічний революціонер" стали класикою за життя, зваблюючи композиторів своїм духом і ритмікою. Його п'єса "Украдене щастя" ось уже друге століття є окрасою репертуарів найкращих театрів України. Поема "Мойсей" своєю філософією захоплює тисячі дослідників – літературознавців, філософів, істориків.

Завдання бібліотечних працівників – доносити до свідомості юнаків і дівчат дорогий скарб творчого доробку Великого Каменяра. Для широкої популяризації творів та літератури про життя і творчість письменника необхідно використовувати різні форми бібліотечної роботи: бесіди, бібліографічні огляди, тематичні вечори, літературні та франківські читання, години поезії, усні журнали, читацькі конференції, бібліографічні мікси, квести. Слід також використовувати з молодими користувачами таку форму роботи, як індивідуальні бесіди, на яких основний акцент зосереджувати не лише на тому, що Іван Франко – великий письменник, а й вчений-мислитель, продовжувач традицій Т. Г. Шевченка.

Чим більше користувачі бібліотек будуть знайомитись з творчою спадщиною Івана Франка, тим більше вони будуть відкривати для себе нові грані його таланту, неперевершене значення його спадку в історії національної та світової культури.

Найбільш доступною формою наочної популяризації творів Івана Франка та літератури про його життя і діяльність є книжково-ілюстративні виставки. Пропонуємо кілька назв для книжкових виставок, присвячених ювілею Франка: "Великий майстер українського слова", "Народний письменник України", "Письменник – мислитель", "Наш безсмертний Франко".

А розпочати роботу до ювілейних свят радимо з організації *виставки-персоналії* на тему **"Іван Франко – світоч національного відродження"** за **планом:**

Цитата: *"І. Я. Франко – розум і серце нашого народу, незрівнянний за своєю багатогранністю й могутнім інтелектом навіть серед найбільших умів людства"*.

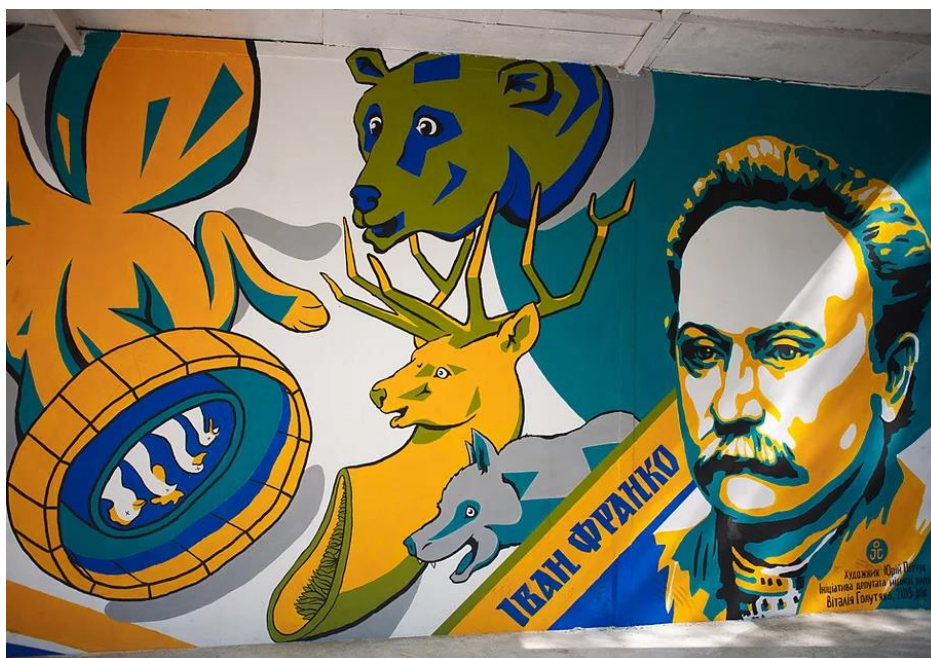
М. Рильський

Розділи:

1. Життя і діяльність Івана Франка.
2. Художній світ письменника.
3. Іван Франко – вчений, філософ, політик.
4. Іван Франко – дітям.
5. Образ Івана Франка в художній літературі.

(При організації виставки-персоналії доцільно використати список художніх творів, який дається в кінці даних методично-бібліографічних матеріалів)

При святкуванні ювілейної дати доцільним буде проведення вуличної PR акції "Рекомендуємо почитати твори Івана Франка".

Мурал в м. Івано-Франківськ (на стіні зображений портрет Івана Франка та герої з його казок про звірів).

Кращому ознайомленню старшокласників з політичною, громадською, літературною діяльністю Івана Франка буде сприяти проведення в ювілейний період *вечора-присвяти* "Безсмертна спадщина Івана Франка" за такими питаннями:

1. Життєві шляхи Івана Франка.
2. Вічний революціонер (суспільно-політична діяльність).
3. Літературна творчість.
4. Художній життєпис Івана Франка.

(При розкритті останнього питання можна використати такі художні твори про Івана Франка: Р. Горака "Задля празника", "У сутінках", "Твого ім'я не вимовлю ніколи", "Тричі мені з'являлася любов", "Жінка, яка йшла поруч", "Картки першої любові", Р. Іваничука "Шрами на скалі", П. Колесника "Поет під час облоги", "Терен на шляху", Д. Лукіяновича "Франко і Беркут" та інших).

Складовою його частиною або окремим заходом може стати *вікторина ерудитів "З якого твору І. Франка ці рядки?"*, яку можна виготовити також у вигляді онлайн-вікторини за допомогою сервісу *LearningApps.org*. При бажанні вікторину можна розширити іншими питаннями:

"...а баба галамага" він вивчив докладно на пам'ять, і не раз навіть у сні з уст його вилітало се дивовижне слово, що становило немов перший поріг усякої мудрості, якого йому не судилося переступити".

(Оповідання "Трицева шкільна наука")

"Малий Мирон над усе любить бігати сам по зелених, цвітастих лугах, поміж широколисті лопухи та пахучий ромен, любить упиватися солодким запахом росистої конюшини та квітчатися прилипчастими лопуховими гудзиками, яких так і насилає на себе від ніг до голови..."

(Оповідання "Малий Мирон")

"Була неділя, коли Бенедьо вибрався в дорогу. В церкві святої Трійці, попри котру переходив, дяки гриміли хвалу божу. А на против церкви, на нужденнім дрогобицькім бруку, попід муром сиділи купами ріпники в просяклих нафтових сорочках та подертих кахтанах, ждучи, аж скінчиться хвала божя, щоб відтак рушити до Борислава."

(Повість "Борислав сміється")

"Було се 1241 року. Весна стояла в тухольських горах. Одної прегарної днини лунали лісисті пригірки Зелемня голосами стрілецьких рогів і криками численних стрільців. Це новий тухольський боярин, Тугар Вовк, справляв великі лови на грубу звірину..."

(Повість "Захар Беркут")

"Я хотів би ще перед відходом сказати дещо до громади, якій я старався служити весь вік. Батьки і браття! Нинішня наша побіда – велике діло для нас, Чим ми побідили? Чи нашим оруддям тільки? Ні. Чи нашою хитрістю тільки? Ні, Ми побідили нашим громадським ладом, нашою згодою і дружністю."

(Повість "Захар Беркут")

*"І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Щоб кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами .
Прийде нове життя, добро нове у світ".*

("Каменярі")

*"Чого являєшся мені у сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні, сумні,
Немов криниці дно студене?"*

("Чого являєшся мені...")

*"Ожиємо новим ми, повнішим
І любов'ю зігртим життям;
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країн попливем.*

("Товаришам із тюрми")

У літературній творчості Франко найсильніше виявив себе у поезії. Його збірки "З вершин і низин", "Зів'яле листя", "Мій Ізмарагд", "Семпертіро", поеми "Похорон", "Каїн", "Мойсей" – золотий фонд української поезії. Особливе місце у поетичній творчості Франка займає вірш "Каменяр". Це гімн, який прославляє працю людей заради однієї мети – "скалу оцю розбити". "Ні жар, ні холод", ніякі муки не зіб'ють їх з обраного шляху до світлого життя, потрібно лише руйнувати скелю гноблення і неправди. За цей твір Івана Франка в народі з любов'ю назвали Каменярем.

Для кращого ознайомлення старшокласників з поетичною творчістю Івана Франка радимо провести *поетичний альбом* на тему "**Не вмре поезія – не згине сила духу**" з обов'язковим залученням юнаків і дівчат до читання поетичних творів.

Поетичний альбом є одним із різновидів широко відомого бібліотечним працівникам усного журналу. Мета заходу – популяризація поетичного слова. Методика його проведення передбачає традиційні "сторінки", участь ведучих, читців, любителів поезії, гостей-поетів (як професійних, так і аматорів), які познайомлять учасників заходу з власним творчим доробком. Однією зі сторінок альбому неодмінно виступає книжкова виставка (бажано озвучена), перегляд чи бібліографічний огляд. Перехід від однієї "сторінки" до іншої

позначається перегортанням реальних сторінок оформленого макета "поетичного альбому".

Для популяризації поетичної творчості Івана Франка цей захід радимо провести за такими сторінками:

1. Поет-революціонер (включити твори "Вічний революціонер", "Каменярі").
2. Інтимна лірика Івана Франка (збірка "Зів'яле листя").
3. Поетичний вінок Івану Франку (вірші Л. Українки, М. Вороного "Іванові Франкові", М. Рильського "Франко", збірка "Нації пролог" Л. Йолтуховської-Скоропис, сучасних поетів).
4. Мій улюблений вірш Івана Франка (поетичний конкурс).

Іван Франко не був політичним діячем у класичному розумінні цього слова. Він в першу чергу письменник, а суспільно-політичною діяльністю займався лише при потребі. Оскільки така потреба була величезною, то його громадська активність становила одну із найяскравіших сторінок політичної історії Галичини останньої чверті XIX ст.

Графіті на вул. Грушевського часів Революції гідності

Суспільно-політичній та громадській діяльності Івана Франка можна присвятити *вечір політичного портрету "Дух, що тіло рве до бою"*. До заходу слід долучити філологів та літературознавців, які допоможуть бібліотечним працівникам на основі документальних матеріалів розкрити присутнім на вечорі постать Івана Франка на тлі суспільно-політичного життя Галичини наприкінці XIX та на початку XX ст.

1. Співець праці і революційної боротьби. (Основну увагу звернути на поезії "Пісня і праця", "Каменярі", "Наймит", "У долині село лежить" та інших).
2. Іван Франко – публіцист і громадський діяч. (При висвітленні цього питання акцент зробити на тому, як розвивались погляди письменника на

головні проблеми соціального та національного визволення галицьких українців і яку роль зіграв І. Франко у свій час для Галичини і всієї України).

3. Демонстрація документального фільму "Іван Франко" в рамках проекту "Великі українці".

Творчість Івана Франка нерозривно пов'язана з музикою. Він і сам любив співати. Дар Івана Франка виконувати народні пісні зафіксували Микола Лисенко (1886), Клемент Квітка (1901) та Філарет Колесса (1912), записавши в різний час зі співу Івана Франка низку народних пісень. Філарет Колесса, а також Климент Квітка залишили спогади про манеру Франкового виконання. "Франко співав приємним баритоновим голосом, співав зовсім просто і природно, так, як співають наші селяни, без афектації, без концертних манір, проте його спів чомусь глибоко зворушував..." – характеризував Франків спів Філарет Колесса. Та й багато поетичних творів митця були покладені на музику і стали відомими піснями. Серед них:

"Гримить! Благодатна пора наступає" (Музика Ю. Мейтуса)

"У долині село лежить" "Пісня народна" (Музика Ф. Надененка)

"Місяцю, князю" (Музика В. Барвінського)

"Не минай з погордою" (Музика Г. Майбороди)

"Твої очі" (Музика П. Полякова)

"Ой ти, дівчино, з горіха зерня" (Музика С. Людкевича)

"Ви чули ту пригоду?" (Музика А. Штогаренка)

"Я не скінчу тебе, моя убога пісне" (Музика С. Жданова)

"Твою красу я переллю в пісні" (Музика М. Дремлюги)

"Червона калино, чого в лузі гнешся?" (Музика Л. Левітової)

"Ой ти, дівчино, з горіха зерня" (Музика А. Кос-Анатольського) та інші.

Для популяризації цих творів радимо в бібліотечних закладах проводити заходи на теми: *"Іван Франко і музика"*, *"Поезії Івана Франка, які стали відомими піснями"*, *"Іван Франко і пісня"* та ін.

Багато творів Каменяра були екранізовані. Показ цих творів буде сприяти кращому засвоєнню молоддю його літературної діяльності. На українські екрани вийшли фільми "Захар Беркут" (остання екранізація 2019 року), "Украдене щастя" (2004), "Злочин з багатьма невідомими" за твором "Основи суспільності", "Пастка" за твором "Перехресні стежки". Їх показ можна об'єднати під назвою **"Художні фільми за творами Івана Франка"**.

В бібліотечних закладах добре зарекомендували себе загальносистемні та виїзні масові заходи. Для більшої їх ефективності радимо проводити їх спільно

з навчальними та клубними закладами, об'єднаннями книголюбів, письменниками, літературознавцями. Їх темами можуть бути такі: *"Непоборимий син землі"*, *"Безсмертна спадщина Івана Франка"*, *"І горів, і яснів, і страждав, і трудився для свого народу"*, *"Славетний син людства"*, *"Великий письменник і громадянин"*, *"До невмирущих джерел творчості І. Франка"*, *"Апостол духу, каменярь І. Франко, Іван Франко і сучасність"*.

В ювілейні дні доцільно також буде активізувати роботу літературних клубів та об'єднань за інтересами, доповнивши тематику їх занять соціокультурними заходами про життєвий і творчий шлях Івана Франка.

Як підсумковий захід по популяризації творчості І. Я. Франка радимо провести *вікторину* на тему **"Безсмертна спадщина Івана Франка"**, яка дасть можливість активізувати мислення читачів, поглибити їх інтерес до творчості письменника.

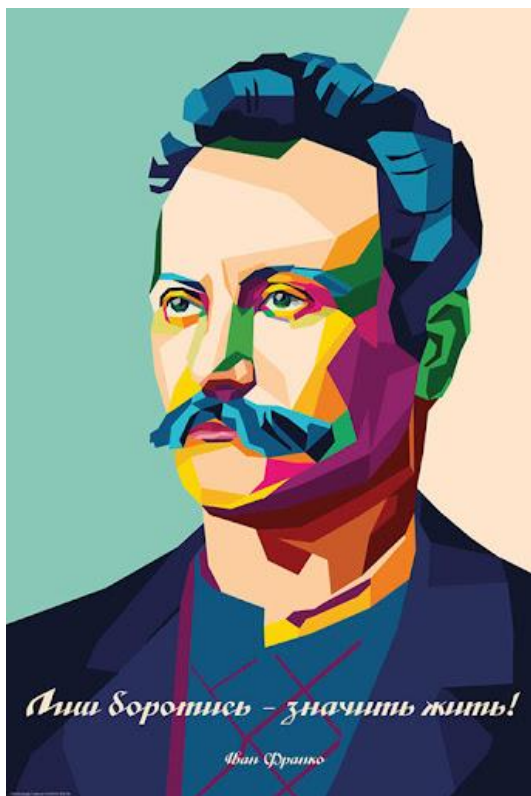
Примірні питання вікторини:

1. Яким віршем відкривається збірка "З вершин і низин"? ("Вічний революціонер").
2. Назва якої повісті Франка складається з назви міста і дієслова, що означає емоційний стан людини? ("Борислав сміється").
3. Який драматичний твір присвятив Франко одному з князів Київської Русі? ("Сон князя Святослава").
4. Який однойменний цикл віршів є у Франка і Грабовського? ("Веснянки").
5. До якої повісті Франко взяв епіграфом слова Пушкіна: "Дела давно минувших дней, преданья старины глубокой"? (До повісті "Захар Беркут").
6. Які визначні твори Гоголя, Чернишевського і Помяловського Франко переклав на українську мову? ("Мертві душі", "Що робити?", "Нариси бурси").
7. У якій повісті Франка показано прекрасний образ дівчини, що заради любові до народу зрікається свого батька? Як її звать? (У повісті "Захар Беркут", Мирослава).
8. Яка народна пісня послужила Франкові темою драми "Украдене щастя"? ("Пісня про шандаря").

Інтимна лірика **"Зів'яле листя"** своєю красою, глибоким почуттям належить до найкращих зразків світової поезії. У рефераті "Іван Франко"

Михайло Коцюбинський писав: "Трагізм особистого життя часто влітається в терновий вінок життя народу. У Франка є прекрасна річ – лірична драма "Зів'яле листя". Це такі легкі, ніжні вірші з такою широкою гамою почуттів і розумінням душі людської, що, читаючи їх, не знаєш кому віддати перевагу: чи поету боротьби, чи поетові-лірику, співцеві кохання і настрою".

*Як почувеш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко!
Се не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко;
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.*

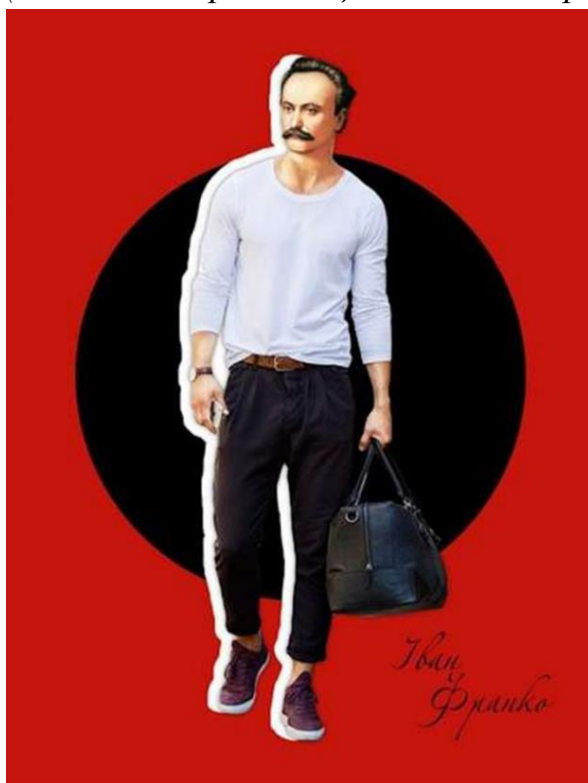
Сучасних дітей та підлітків не просто зацікавити постаттю письменника, особливо якщо він не є письменником-сучасником. На відміну від сучасних авторів, з ним не можна потоваришувати в соціальних мережах, послухати відеолекції, зустрітися на заходах.

Щоб краще розповідати молоді про письменників на бібліотечних заходах, потрібно: *знаходити паралелі із теперішнім часом*, адже за кожною постаттю стоїть неймовірна історія успіху (допоміжний матеріал можна знайти в проєктах "[Великі українці](#)" та "[Осмилені й переосмилені](#)"); *створити впізнаваний мислеобраз*, який буде асоціюватися з письменником, принести на захід, якусь річ, що символізує його постать (почати захід, присвячений І. Франку можна запропонувавши відчутти в руках, який на дотик граніт, тощо); *зацікавити присутніх незвичайним фактом* про письменника і т. п.

Є привабливими для сприйняття молоді заходи, що проходять на свіжому повітрі – *літературні пікніки*, а також *читання у колі* (коли на підлозі стеляться килимки, всі сідають і починають читати).

Для популяризації життя і творчості письменника під час карантинних обмежень можна проводити онлайн-заходи за допомогою платформ для відеоконференцій. Зацікавити користувачів можна навіть у дистанційному режимі, об'єднавшись за допомогою Zoom та організувати *онлайн-вечірку* "На Zoom до Івана Франка". До початку заходу можна запропонувати кожному з учасників самостійно провести маленьке дослідження про Івана Франка та представити на зустрічі один із цікавих фактів про нього.

При проведенні заходів, бажано відшукати і застосовувати інформацію про те, як бачать постать письменника сучасні митці та письменники (малюнки, картини, цитати з інтерв'ю).

Наприклад, українець Назар Дубів з Івано-Франківська перетворив відомих українців минулого на хіпстерів сучасності, серед інших взяв і Івана Франка. Стилізувати відомих людей минулого під сучасний стиль – це зараз модно, креативно та привертає увагу до того, що не зацікавило під час навчання у школі.

Письмениця О. Забужко дослідила творчість І. Франка у книзі "Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період" та в своїх численних інтерв'ю подає сучасний погляд на письменника та цікаві факти з життя і творчості: "Не забуваймо, що передмову до Мойсея, яку стільки поколінь українців вчать в школі напам'ять – "Народе мій, замучений, розбитий, мов паралітик той на роздорожжі" – Іван Якович Франко написав тому, що при верстанні поеми виявилася біла сторінка, і видавець сказав, що ось сюди б якийсь текст. Треба було її заповнити, бо вони вже зробили розмітку. Ну, зрозуміло, що це робилося не просто, щоб заповнити сторінку, це були якісь його давно виношувані речі, які просто тригернуло, і він це все вилляв на папір".

Оскільки нещодавно з'явилась сучасна "голлівудська" екранізація твору "Захар Беркут", можна зацікавити читачів можливістю порівняти кіно і книгу. Для цього слід порадити спочатку прочитати книгу, передивитись фільм, а потім можна влаштувати *читацьке обговорення* про те, які епізоди у фільмі не

відповідають змісту книги, які герої привабили найбільше, що хотілося б побачити у фільмі, але не увійшло у його сценарій.

З прикладом, яким чином відбувається обговорення, можна ознайомитись, переглянувши відеоролики з проєкту нашої бібліотеки *"Недільні розмови про книги і кіно"* на Youtube-каналі «Бібліотека ім. О. Гончара» за посиланням: <https://www.youtube.com/c/LibGonchar/search?query=%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8>

Повість Івана Франка "Захар Беркут" давно є наріжним каменем української літератури, присвяченій героїчній боротьбі українського народу за свою свободу і незалежність, яка наповнена символізмом і несе в собі заповіт для всіх майбутніх поколінь українців. Вперше її екранізували на початку 1970-х років, за часів Радянського Союзу, але фільм не пройшов випробування часом, і не був популярний.

А ось другу екранізацію "Захара Беркута", оригінальної повісті Франка, написану ним, до речі, всього за півтора місяці на конкурс патріотичної української літератури, оголошений у 1882 р. львівським часописом "Зоря", не чекала подібна доля, оскільки вона була знята з справжнім голлівудським розмахом. "Захар Беркут", також відомий у міжнародному прокаті як "Яструб, що зринає" – американсько-український художній фільм 2019 року режисерів Ахтема Сеїтаблаєва та Джона Вінна.

Гасло фільму – "У свободі моя сутність".

Трейлер до фільму: <https://www.youtube.com/watch?v=Ssx0AO58sv0>

Ще однією з сучасних форм дистанційного обслуговування є створення і розміщення на сайті, блогах, сторінках бібліотеки в соціальних мережах різноманітних медіапродуктів для користувачів за допомогою сервісів Glogster, ThingLink або Genial.ly. Зазвичай молоді до вподоби онлайн-квести, інтерактивні плакати та презентації, які також радимо використовувати як складову соціокультурних заходів, присвячених життю і творчості письменника.

Цікаві та маловідомі факти про Івана Франка

1. Мати Івана Франка, Марія Кульчицька, походила із зuboжілого українського шляхетського роду Кульчицьких, була на 33 роки молодшою за чоловіка. Померла, коли Іванові було 15 років.

2. Коли Франкові було 9 років, помер батько. Мати вийшла заміж удруге. Вітчим, Гринь Гаврилик, уважно ставився до дітей, фактично замінив хлопцеві батька. Франко підтримував дружні стосунки зі своїм вітчимом протягом всього життя.

3. Іван Якович смачно готував каву. Іван Франко понад усе любив збирати гриби. Їх варили, смажили, сушили на зиму. Донька пише: "Присмажені гриби з молодою картоплею були смачною й улюбленою стравою тата".

4. Навчаючись у Дрогобицькій гімназії, Франко жив на квартирі в далекій родички Кошицької на околиці міста. Нерідко спав у трунах, які виготовлялися у її столярній майстерні ("У столярні").

5. Як і більшість молодих людей того часу, Іван Франко захоплювався ідеями соціалізму. Читав твори Маркса, Енгельса, листувався з Михайлом Драгомановим. Однак наприкінці життя він зрозумів хибність ідеї Маркса, назвавши соціалістичну державу тюрмою.

6. Іванові Франку належить ініціатива ширшого вживання в Галичині назви "українці" замість "русини" – так традиційно називали себе корінні галичани. В "Одвертому листі до галицької української молоді" (1905) Франко писав: "Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими, а українцями без соціальних кордонів...".

7. Після свого другого арешту 1880-го Франко ледь не помер із голоду. Тоді за тиждень у готелі він написав повість "На дні" й на останні гроші надіслав її до Львова. Після того три дні жив на 3 центи, знайдені на березі річки Прут – цих грошей вистачило хіба на одну хлібину. А коли їх не стало, лежав без пам'яті, без сил. Врятував Франка від голоду старий служитель готелю.

8. Франко був відомий своїм інтересом до індійської культури, вивчав літературу, філософські твори, тексти Вед на санскриті. Сам він говорив: "Жаль, що я не орієнталіст". Серед перекладів Івана Франка – біблійна "Книга

Буття". Досі це найбільш точний переклад цієї частини Біблії українською мовою.

9. 1908 року стан здоров'я Франка значно погіршився, однак він продовжував працювати до кінця свого життя. Період останнього десятиліття життя Франка – дуже складний. За розповідями сина Андрія, "у цей період батька переслідував дух померлого дідуся, який бив його золотим молотом по руках...". "Протягом 14-ти днів я не міг ані вдень, ані вночі заснути, не міг сидіти, і, коли, проте, не переставав робити, то робив се серед страшного болю", – писав Іван Франко.

10. Іван Франко був відомий своїми атеїстичними поглядами. Про це згадував отець Макарій Каровець: "Тут пригадуємо, що Франко майже від перших хвилин свого виступу аж до смерті був у нас головним пропагатором виразного атеїзму".

11. В інституті германістики Віденського університету, в якому Іван Франко успішно захистив докторську дисертацію, встановлена меморіальна дошка Іванові Франку. Відкрита 29 жовтня 1993 року. На Постгассе, 8 знаходиться погруддя письменникові. Пам'ятник був відкритий 28 травня 1999 року. Пам'ятна дошка також встановлена на будинку, в якому жив письменник за адресою: Відень, Віпплінгерштрассе, 26.

12. Франко на сьогодні – єдиний український поет, який номінувався на здобуття Нобелівської премії з літератури.

ЛІТЕРАТУРА

Літературні твори І. Франка

Франко І. Великий каменярь ; Проза та драматургія Івана Франка : навчальний посібник / І. Я. Франко. – Київ : Грамота, 2003. – 672 с. – (Шкільна бібліотека).

Франко І. Вибрані твори / І. Я. Франко. – Львів : Каменярь, 1977. – 253 с.

Франко І. Захар Беркут : Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці / І. Я. Франко. – Київ : Дніпро, 1979. – 155 с.

Франко І. Захар Беркут : роман / І. Я. Франко. Черніговка / М. Костомаров. – Київ : Український Центр духовної культури, 1994. – 322 с. – (Український історичний роман).

Франко І. Земле, моя всеплодющая мати...: вірші, оповідання, казки / І. Я. Франко. – Київ : Веселка, 2000. – 399 с. – (Шкільна бібліотека).

Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – Київ : Наук. думка, 1976–1986.

Франко І. Мойсей ; Перехресні стежки : поема, повість / І. Я. Франко. – Київ : Наукова думка, 2001. – 384 с. – (Б-ка школяра).

Франко І. Борислав сміється. Захар Беркут : повісті / І. Франко. – Львів : Каменярь, 1990. – 352 с. – (Шкільна бібліотека).

Франко І. Вибрані твори / І. Франко. – Харків : Ранок, 2009. – 318 с. – (Українські класики).

Франко І. З вершин і низин : поезії, поема / І. Франко. – Київ : Веселка, 1992. – 189 с. – (Перша книжка генія)

Франко І. Захар Беркут : образ громад. життя Карпат. Русі в XIII ст. / І. Франко. – Київ : Дніпро, 1979. – 155 с.

Франко І. Земле моя, всеплодющая мати... : вірші, оповідання, казки / І. Франко. – Київ : Веселка, 2000. – 398 с. – (Шкільна бібліотека)

Франко І. Лель і Полель : сучасна повість : пер. з пол. / І. Франко. – Київ : Веселка, 2005. – 198 с. : іл.

Франко І. Я. Мойсей. Перехресні стежки : поема, повість / І. Я. Франко. – Київ : Наук. думка, 2001. – 381 с. – (Бібліотека школяра).

Франко І. Оповідання / І. Франко. – Львів : Каменяр, 1979. – 309 с. – (Бібліотека "Карпати").

Франко І. Оповідання. Борислав сміється : повість / І. Франко. – Київ : Дніпро, 1989. – 620 с. – (Бібліотека української класики "Дніпро").

Франко І. Перехресні стежки. Лірика / І. Франко. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2010. – 366 с. – (Шедеври на всі часи). : іл.

Франко І. Під України єднаймося прапор! : вибр. твори / І. Франко. – Київ : Країна Мрій, 2009. – 751 с. – (Бібліотека школяра)

Франко І. Поезії. Мойсей. Украдене щастя : поема, драма з сіл. життя в 5 д. / І. Франко. – Київ : Дніпро, 1989. – 567 с. – (Бібліотека української класики "Дніпро").

Франко І. Сонети / І. Франко. – Київ : Дніпро, 1984. – 119 с.

Франко І. Украдене щастя / І. Франко. – Харків : Фоліо, 2013. – 155 с. – (Шкільна бібліотека української та світової літератури).

Франко І. Україно, моя сердечна нене! : вірші та поеми / І. Франко. – Київ : Велес, 2007. – 190 с. – (Класика української літератури).

На шпальтах газет і журналів

Абліцов В. Задля слави України : Іван Франко претендував на Нобелівську премію разом із Р. Роланом, А. Франсом, П. Галдосом, Г. Брандесом... і ще 46-ма номінантами / В. Абліцов // Літературна Україна. – 2010. – 11 берез. – С. 8.

Амеліна О. Ритмомелодика поезій збірки І. Я. Франка "Зів'яле листя" / О. Амеліна // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2013. – № 12. – С. 7-13.

Баняс В. Маловідомий Іван Франко / В. Баняс // Молодь України. – 2011. – 9 груд. – С. 14

Веремійчик О. Людина рідкісного і надзвичайного глибокого таланту / О. Веремійчик // Українське Слово. – 2018. – 24 серп.-6 верес. (№ 33-34). – С. 10.

Грицай Л. Драматургія Івана Франка / Л. Грицай // Українська мова й література в сучасній школі. – Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 12. – С. 56-61.

Голець І. Літературознавча і публіцистична діяльність Івана Франка / Голець // Дивослово. – 2019. – № 6. – С. 10-14.

Корнійчук В. Золоті пропозиції поезії Івана Франка / В. Корнійчук // Слово і час. – 2014. – № 8. – С. 81-93.

Павличко Д. "Іван Франко – Мойсей українського народу" / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2018. – 13 верес. – С. 6 – 7.

Скрипник Л. Іван Франко – велетень думки і праці / Л. Скрипник // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 3. – С. 28-33.

Ушкалов Л. Франкові каменярі / Л. Ушкалов // Україна молода. – 2013. – 26 верес. – С.12.

Цимбалюк В. Не впізнаний нами Франко / В. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2016. – 12-18 трав. (ч. 19). – С. 9.

Чоп Г. Маловідомий Франко / Г. Чоп // Українське Слово. – 2016. – 20-26 квіт. (№ 16). – С. 12.

Електронні ресурси

Маловідомі факти про Івана Франка [Електронний ресурс] // АРМІЯІNFORM: [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2020/05/malovidomi-fakty-pro-ivana-franka/> (Дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Марковська М. Історія не про лузера. 44 факти про Франка, що не розказують у школі [Електронний ресурс] / М. Марковська // Нова Українська школа : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/istoriya-ne-pro-luzera-44-fakty-pro-franka-shho-ne-rozkazuyut-u-shkoli/> (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Міняйло О. Іван Франко був атеїстом і перекладав Біблію – 15 фактів про Каменяра [Електронний ресурс] / О. Міняйло // Gazeta.ua : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2006-2021. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/history/_ivan-franko-buv-ateyistom-i-perekladav-bibliyu-15-faktiv-pro-kamenyara/644482 (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Морі Є. Іван Франко: 13 фактів до дня народження ідейного архітектора української нації [Електронний ресурс] / Є. Морі // Суспільне культура : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://suspilne.media/58388-ivan-franko-13-faktiv-do-dna-narodzenna-idejnogo-arhitekтора-ukrainskoi-nacii/> (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Франка, Лесю Українку та Шевченка "одягнули" в сучасний одяг [Електронний ресурс] // Конкурент : [сайт]. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://konkurent.ua/publication/52371/franka-lesu-ukrainku-ta-shevchenka-odyagnuli-v-suchasniy-odyag-foto/> (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Франко Іван біографія [Електронний ресурс] // Українська літературна газета : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2009. – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/biografiya-korotko/franko-ivan-biografia/> (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

Франко Іван Якович (1856-1916) [Електронний ресурс] // УКРЛІТ.ORG: [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2005-2021. – Режим доступу: http://ukrlit.org/franko_ivan_yakovych (дата звернення: 21.07.2021). – Назва з екрана.

"Титани, які зміцнюють націю"

Його життя вогонь і боротьба

*Методично-бібліографічні матеріали
до 165-річчя від дня народження Івана Франка*

Укладач Варвара Потуремець

Редактор

Г. Волкова

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 27.07.2021. 24 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net